

Akhlaq-i zisti

i.e., Bioethics Journal

2023; 13(38): e45

The Bioethics and Health
Law InstituteMedical Ethics and Law
Research CenterInternational Association
of Islamic Bioethics

Studying the Factors Affecting Vandalistic Behavior of Iranian Students: A Meta-Analysis

Pooneh Arvaneh^{1*}, Roghayeh Khodayi Beyrami¹

1. Department of Psychology, Faculty of Educational Sciences and Psychology, Azerbaijan Shahid Madani University, Tabriz, Iran.

ABSTRACT

Background and Aim: Studying factors affecting the vandalistic behavior of teenagers, especially students, has always been one of the main concerns of educational system researchers. In recent years, there have been conducted many researches regarding the vandalistic behaviors, but the main point in these researches is the lack of dominance over all aspects of this issue. Therefore, using the meta-analysis method, the present study was conducted with the aim of analyzing and combining the findings of the researches considering the factors affecting students' vandalistic behaviors.

Methods: The research method in the present study is meta-analysis, and its statistical population consists all of the researches conducted on the subject of vandalistic behavior in Iran during 2011-2023. After going through the specific steps (searching, screening, testing the eligibility and inclusion), sampling was done and 26 researches were selected as the sample of study. After coding, Comprehensive Meta-Analysis Software (CMA2) was used to analyze the collected data.

Ethical Considerations: Scientific trustworthiness has been observed with careful reference to the researches.

Results: The most important factors affecting the vandalistic behavior of Iranian students are: feeling of alienation (0.51), feeling of relative deprivation (0.37), family social capital (-0.32), socialization (-0.31), social capital (-0.25), feeling of discrimination and injustice (-0.22), academic status (0.20), having delinquent friends (0.20) and feeling of belonging to school (-0.17).

Conclusion: The research findings provide the basis for more detailed and precise research in the field of social problems and vandalistic behavior of students.

Keywords: Social Harms; Vandalistic Behaviors; Students; Meta-Analysis

Corresponding Author: Pooneh Arvaneh; **Email:** pooneh.arvaneh@gmail.com

Received: September 03, 2023; **Accepted:** September 21, 2023; **Published Online:** March 11, 2024

Please cite this article as:

Arvaneh P, Khodayi Beyrami R. Studying the Factors Affecting vandalistic Behavior of Iranian Students: A Meta-Analysis. Akhlaq-i zisti, i.e., Bioethics Journal. 2023; 13(38): e45.

انجمن بین‌المللی اخلاق زیستی اسلامی مرکز تحقیقات اخلاق و حقوق پزشکی انستیتو اخلاق زیستی و حقوق سلامت

مجله اخلاق زیستی

دوره سیزدهم، شماره سی و هشتم، ۱۴۰۲

مطالعه عوامل مؤثر بر رفتارهای وندالیستی دانش‌آموزان ایرانی:

فراتحلیلی از تحقیقات موجود

پونه اروانه^{۱*} ID، رقیه خدایی بیرامی^۱

۱. گروه روان‌شناسی، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه شهید مدنی آذربایجان، تبریز، ایران.

چکیده

زمینه و هدف: مطالعه عوامل مؤثر در رفتارهای وندالیستی نوجوانان به ویژه دانش‌آموزان همواره یکی از دغدغه‌های اصلی پژوهشگران نظام آموزشی بوده است. در سال‌های اخیر تحقیقات متعددی در داخل کشور در خصوص رفتارهای وندالیستی صورت گرفته است، اما مسأله اصلی این تحقیقات عدم تسلط بر همه جنبه‌های این مسأله است. بنابراین مطالعه حاضر با بهره‌گیری از روش فراتحلیل با هدف تحلیل و ترکیب یافته‌های تحقیقات انجام‌شده در زمینه عوامل مؤثر بر رفتارهای وندالیستی دانش‌آموزان انجام شد.

روش: روش پژوهش به کارگرفته‌شده در تحقیق حاضر، فراتحلیل است و جامعه آماری آن را تحقیقات انجام‌شده با موضوع رفتارهای وندالیستی در ایران طی سال‌های ۱۳۹۰-۱۴۰۲ تشکیل داده‌اند. پس از طی مراحل مشخص (جستجو، غربال‌گری، شایستگی و مشمول بودن) نمونه‌گیری انجام گرفت و ۲۶ تحقیق به عنوان نمونه انتخاب شد. برای تجزیه و تحلیل اطلاعات گردآوری‌شده، پس از کدگذاری، از نرم‌افزار جامع فراتحلیل (CMA2) استفاده شد.

ملاحظات اخلاقی: با ارجاع دقیق به تحقیقات صورت‌گرفته، امانتداری علمی رعایت شده است.

یافته‌ها: مهم‌ترین متغیرهای تأثیرگذار بر رفتارهای وندالیستی دانش‌آموزان ایرانی عبارتند از: احساس بیگانگی (۵۱٪)، احساس محرومیت نسبی (۳۷٪)، سرمایه اجتماعی خانوادگی (۳۲٪-)، جامعه‌پذیری (۳۱٪-)، سرمایه اجتماعی (۲۵٪-)، احساس تبعیض و بی‌عدالتی (۲۲٪-)، وضعیت تحصیلی (۲۰٪)، معاشرت با دوستان بزه‌کار (۲۰٪) و احساس تعلق خاطر به مدرسه (۱۷٪-).

نتیجه‌گیری: یافته‌های تحقیق زمینه را برای تحقیقات بیشتر و دقیق‌تر در حوزه آسیب‌های اجتماعی و رفتارهای وندالیستی دانش‌آموزان فراهم می‌نماید.

واژگان کلیدی: آسیب‌های اجتماعی؛ رفتارهای وندالیستی؛ دانش‌آموزان؛ فراتحلیل

نویسنده مسئول: پونه اروانه؛ پست الکترونیک: pooneh.arvaneh@gmail.com

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۶/۱۲؛ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۶/۳۰؛ تاریخ انتشار: ۱۴۰۲/۱۲/۲۱

خواهشمند است این مقاله به روش زیر مورد استناد قرار گیرد:

Arvaneh P, Khodayi Beyrami R. Studying the Factors Affecting vandalistic Behavior of Iranian Students: A Meta-Analysis. Akhlaq-i zisti, i.e., Bioethics Journal. 2023; 13(38): e45.

مقدمه

رفتارهای بزه‌کارانه نوجوانان از جمله مسائل اجتماعی شایع و پیچیده‌ای هستند که جوامع امروز را به شدت تحت تأثیر خود قرار داده‌اند و این مسأله از دیرباز مورد توجه اندیشمندان علوم اجتماعی و رفتاری بوده است (۱). در این بین، رفتارهای تخریبی یا وندالیستی نوجوانان به مثابه نوعی رفتار بزه‌کارانه از اهمیت شایانی برخوردار است (۲). وندالیسم بیانگر تخریب عمدی و مداوم اموال و دارایی‌های عمومی یا دولتی است (۳). در واقع، رفتارهای وندالیستی، از جمله انحرافات رفتاری است که ناشی از تغییر و تحولات سریع اجتماعی، رشد بی‌هنجاری (۴)، تمایلات روزافزون انسان و ناکامی وی در رسیدن به این خواسته‌ها (۵)، احساس محرومیت، تبعیض، طرد (۶)، خشم و تنفري که آن‌ها نسبت به جامعه و محیط اطرافشان دارند، است که این امر به نوبه خود، بیانگر ضعف و اختلال هنجاری در ساختار فرهنگی و اجتماعی جامعه است (۷).

اگرچه همه متعلقات جامعه از رفتارهای مخرب وندالیست‌ها در امان نیستند، اما یکی از متعلقات جامعه که در معرض رفتارهای وندالیستی قرار دارد، مدارس هستند. رفتارهای وندالیستی در مدارس نموده‌های گسترده‌ای دارد که از جمله آن‌ها می‌توان به نوشتن و کنده‌کاری روی دیوارها و صندلی‌های مدارس، شکستن و پاره کردن امکانات مدرسه همچون تور والیبال و فوتبال، نوشتن حرف‌های زشت روی دیوارهای دستشویی و... اشاره نمود (۸). متأسفانه آمارهای دقیقی از هزینه‌های رفتارهای وندالیستی در کشور ما وجود ندارد، اما این رفتارهای تخریب‌کارانه باعث می‌شوند تا هر ساله خسارات جبران‌ناپذیری به نظام آموزش و پرورش و مدارس وارد شود. خرابکارهایی که از سوی دانش‌آموزان بر امکانات و وسایل مدارس وارد می‌شود، موجب فرسوده‌شدن ساختمان مدارس و وسایل آموزشی می‌شود و فضای زشتی را پدید می‌آورد که خود باعث افزایش رفتارهای خرابکارانه دانش‌آموزان می‌شود (۹). این رفتارها با تأثیر منفی بر روح و روان دانش‌آموختگان، سطح آمادگی و یادگیری آن‌ها را کاهش می‌دهند و جریان یادگیری را در مدارس به شکل چشم‌گیری از حالت منطقی

خارج می‌سازند و بدان جنبه اجباری می‌بخشد، به طوری که پیامدهای این رفتارهای وندالیستی نه تنها نهاد خانواده را تهدید می‌کند، بلکه بر سلامت اجتماعی و امنیت روانی و اجتماعی افراد جامعه تأثیر نامطلوبی بر جای می‌گذارد (۱۰). همچنین تمایل دانش‌آموزان به رفتارهای وندالیستی، جدا از آسیب‌ها و هزینه‌هایی که بر جامعه وارد می‌کند موجب تباهی حیات آن‌ها به عنوان آینده‌سازان کشور نیز می‌شود، چراکه ارتکاب این‌گونه رفتارهای بزه‌کارانه در این سن و سال، آن‌ها را به سمت ارتکاب دیگر جرایم و انحرافات اجتماعی در دوره بزرگسالی سوق می‌دهد (۱۱).

اگرچه تاکنون تحقیقات زیادی در داخل و خارج از کشور در خصوص رفتارهای وندالیستی دانش‌آموزان انجام شده است، اما ناآگاهی و عدم شناخت کافی از این پدیده اجتماعی باعث شده است که برنامه‌ریزان و سیاستگذاران آموزشی و اجتماعی نتوانند از بروز این‌گونه رفتارها پیشگیری کنند. همچنین نتایج حاصله از تحقیقات در زمینه رفتارهای وندالیستی دانش‌آموزان به دلیل تنوع اهداف پژوهش، جامعه آماری و نمونه‌های مورد بررسی، دوره‌های زمانی بررسی شده، رویکردهای نظری مورد استفاده و...، نارسا، مبهم و غیر کاربردی‌اند که قضاوت در این حیطه را با نوعی پیش‌داوری مواجه ساخته‌اند. بنابراین انجام فراتحلیل در زمینه رفتارهای وندالیستی دانش‌آموزان می‌تواند نتایج پراکنده تحقیقات در این حوزه را به یکدیگر مرتبط کند و با ارائه راهکارها به حل مسائل در این حوزه یاری رساند. در واقع، بهره‌گیری از اصول و فنون فراتحلیل این امکان را مهیا خواهد نمود تا جمع‌بندی مشخصی از یافته‌های تحقیقات صورت گرفته در مورد رفتارهای وندالیستی حاصل شود. علاوه بر این، فراتحلیل با محاسبه اندازه اثر متغیرهای مختلف می‌تواند نقطه اتصال مطالعات را شناسایی کند و آن‌ها را منسجم‌تر کرده و به یکپارچگی دانش در این زمینه یاری رساند (۱۲). بر این اساس، هدف اصلی پژوهش حاضر، فراتحلیل عوامل مؤثر بر رفتارهای وندالیستی دانش‌آموزان در ایران است.

روش

پژوهش حاضر با استفاده از روش فراتحلیل صورت گرفته است. فراتحلیل نوعی روش کمی و عینی جهت ترکیب یافته‌های مطالعات قبلی در خصوص یک مسأله یا موضوع خاص است (۱۳). در این روش، با استفاده از اصول و فنون آماری، نتایج مطالعات پیشین جهت تولید خلاصه‌ای از دانش تجربی جدید در یک حیطه خاص با هم ترکیب می‌شوند (۱۴). از روش فراتحلیل در زمینه‌هایی از علم که تحقیقات متعددی صورت گرفته است، استفاده می‌شود تا تأثیر مجموعه‌ای از عوامل بر یک مورد خاص به دست آید (۱۵). در واقع، مطالعات علمی با روش فراتحلیل زمانی انجام می‌شود که چندین مطالعه علمی وجود داشته که همگی بر حسب یک هدف یا بررسی وجود یک اثر صورت گرفته شده و بخواهیم نتایج و همچنین خطای آن‌ها را با یکدیگر مقایسه و نتیجه جدید به عنوان برآیند نتایج قدیم، حاصل نماییم. در هر یک از روش‌های تحلیلی، میزان خطای مشخصی توسط محقق گزارش شده است. در فراتحلیل قرار است به کمک نتایج به دست آمده، خطای مورد مطالعه کاهش یافته و ترکیبی از همه تحقیقات حاصل شود (۱۶).

در روش فراتحلیل، نخست موضوع یا مسأله پژوهش انتخاب می‌شود؛ در مرحله دوم، مسأله پژوهش تدوین شده و

تحقیقاتی جمع‌آوری می‌شوند که با مسأله پژوهش ارتباط دارند و همه آن‌ها فرضیه واحدی را بررسی نموده‌اند؛ در مرحله سوم، داده‌های مطالعات مورد بررسی بایستی کدگذاری و استخراج شده، آماره‌ها و میانگین و سایر داده‌های آماری به اندازه اثر تبدیل شوند. اندازه اثر آماره‌ای است که اهمیت اثر آزمایشی یا شدت رابطه بین دو متغیر را منعکس می‌کند. نخست اندازه اثر هر تحقیق برآورد می‌شود و سپس اندازه اثر تحقیقات مختلف با هم مقایسه می‌شوند و در نهایت اندازه اثر کلی رابطه بین دو متغیر یا اثر آزمایشی در چند مطالعه برآورد می‌شود تا درباره تأثیرگذاری آن اثر آزمایشی یا رابطه بین دو متغیر نتیجه‌گیری شود (۱۷). در نهایت، اندازه اثرها با هم ترکیب شده و اندازه اثرهای ترکیب‌شده، تفسیر می‌شوند.

جامعه آماری پژوهش حاضر، کلیه مقالات علمی - پژوهشی و پایان‌نامه‌های صورت‌گرفته از سال ۱۳۹۰ تا ۱۴۰۲ با موضوع رفتارهای وندالیستی دانش‌آموزان ایرانی است. شرط اصلی گزینش مقالات و پایان‌نامه‌ها برای بررسی، پرداختن به مسأله رفتارهای وندالیستی دانش‌آموزان ایرانی است. در نهایت ۲۶ مورد پژوهش (۹ مورد پایان‌نامه، ۱۷ مورد مقاله علمی-پژوهشی) مرتبط با مسأله پژوهش مورد بررسی و تحلیل قرار گرفتند. مشخصات این تحقیقات در جدول ۱ آورده شده است.

جدول ۱: مشخصات تحقیقات انتخاب‌شده

پژوهشگر	سال	جامعه آماری	حجم نمونه	روش نمونه‌گیری	نوع تحقیق
نبوی و همکاران	۱۳۹۰	ایذه	۳۸۶	تصادفی طبقه‌ای	مقاله
نواح و کوپایی	۱۳۹۱	اهواز	۴۰۰	تصادفی طبقه‌ای	مقاله
حیدری و پارسامهر	۱۳۹۱	اهواز	۳۷۶	تصادفی طبقه‌ای	مقاله
علیوردی‌نیا و حیدری	۱۳۹۱	یاسوج	۳۹۲	تصادفی طبقه‌ای	مقاله
میرفردی و همکاران	۱۳۹۱	یاسوج	۳۱۸	خوشه‌ای	مقاله
نبوی و همکاران	۱۳۹۲	اهواز	۳۸۵	تصادفی طبقه‌ای	مقاله
مطلق و ندیری	۱۳۹۲	خرم آباد	۳۷۶	خوشه‌ای	مقاله
سیاهپوش و همکاران	۱۳۹۲	اندیمشک	۳۰۰	تصادفی منظم	مقاله
اله‌یاری و حسینی	۱۳۹۳	کرمانشاه	۳۵۷	خوشه‌ای	مقاله
راسخ و همکاران	۱۳۹۳	یاسوج	۳۶۶	تصادفی طبقه‌ای	مقاله
گلچین و آقازاده	۱۳۹۴	تهران	۴۰۷	خوشه‌ای	مقاله

پژوهشگر	سال	جامعه آماری	حجم نمونه	روش نمونه‌گیری	نوع تحقیق
کرد کریمی و روشنایی	۱۳۹۵	همدان	۴۰۰	تصادفی ساده	مقاله
افشانی و جواهرچیان	۱۳۹۵	یزد	۶۳۵	خوشه‌ای	مقاله
سخایی و همکاران	۱۳۹۵	تهران	۳۸۴	خوشه‌ای	مقاله
حیدری ساریان و رضایی	۱۳۹۸	مشکین شهر	۳۳۲	کل شماری	مقاله
قاسم‌زاده اجیرلو و همکاران	۱۳۹۹	پارس‌آباد	۳۶۲	تصادفی طبقه‌ای	مقاله
آزاد غلامی و همکاران	۱۴۰۲	رشت	۳۷۷	تصادفی ساده	مقاله
عزیزیان	۱۳۹۰	سنندج	۳۸۳	طبقه‌ای	پایان‌نامه
ارغند	۱۳۹۲	ملکشاهی	۲۲۶	تصادفی طبقه‌ای	پایان‌نامه
زبیدی	۱۳۹۳	اهواز	۳۰۰	خوشه‌ای	پایان‌نامه
حق	۱۳۹۵	بویر احمد	۳۹۴	طبقه‌ای	پایان‌نامه
خانی علی‌مددی	۱۳۹۶	سگز آباد	۱۶۵	طبقه‌ای	پایان‌نامه
یزدان‌پناه	۱۳۹۷	عنبر آباد	۳۰۰	طبقه‌ای	پایان‌نامه
گودرزی	۱۳۹۷	بندر لنگه	۳۵۱	-	پایان‌نامه
کهورستانی	۱۳۹۷	بندر خمیر	۲۴۵	طبقه‌ای	پایان‌نامه
عبادی	۱۳۹۹	قم	۳۸۰	خوشه‌ای	پایان‌نامه

همچنین برای محاسبه اندازه اثر متغیرهای مورد بررسی از نرم افزار جامع فراتحلیل (CMA) نسخه دوم استفاده شده است. روش کار بدین صورت بود که آزمون‌های آماری به کار گرفته شده در فرضیه‌ها با استفاده از فرمول‌های تدوین شده توسط وولف (Wolf) تبدیل به اندازه اثر شدند و سپس با ترکیب این

اندازه‌ها به شیوه هانتز و اشمیت (Haunter & Schmite) مورد تحلیل قرار گرفتند. علاوه بر این، برای تفسیر اندازه اثر از جدول کوهن (۱۸) استفاده شده است.

جدول ۲: توزیع طبقات اندازه اثر بر مبنای برآورد آماره‌ها

مقدار r	مقدار d	تفسیر اندازه اثر
کمتر از ۰/۳	کمتر از ۰/۵	اندازه اثر کم
از ۰/۳ تا ۰/۵	از ۰/۵ تا ۰/۸	اندازه اثر متوسط
۰/۵ و بیشتر	۰/۸ و بیشتر	اندازه اثر زیاد

یافته‌ها

قبل از برآورد اندازه اثر کل، لازم است پیش‌فرض‌های فراتحلیل در خصوص همگنی این تحقیقات و سوگیری انتشار مورد بررسی قرار گیرد. برای ارزیابی همگنی تحقیقات انجام شده در مورد رفتارهای وندالیستی دانش‌آموزان، به منظور انتخاب

مدل مناسب برای محاسبه اندازه اثر کل از آزمون Q استفاده شده است که نتایج آن در جدول ۳ قابل مشاهده است. با توجه به اینکه مقدار Q به دست آمده از آزمون (۲۹۵/۸۸۵) با درجه آزادی ۲۵ در سطح ($p < ۰/۰۰۱$) معنی‌دار است، می‌توان گفت که فرض ناهمگنی پژوهش‌های انتخاب شده، تأیید و

فرض همگنی این تحقیقات رد می‌شود. با توجه به اینکه آزمون Q نسبت به تعداد اندازه اثرها حساس است و با بالارفتن تعداد اندازه اثرها، توانایی آزمون برای پذیرش ناهمگنی می‌یابد، از آماره دیگری به نام مجذور I نیز در این آزمون استفاده می‌شود. دامنه مقدار I از ۰ تا ۱۰۰ متغیر است. هرچه مقدار آماره به ۱۰۰ نزدیک‌تر باشد، بیانگر این است که میان اندازه اثرها ناهمگنی بیشتری وجود دارد. حال با

توجه به اینکه مقدار مجذور I (۹۵/۹۸) که در جدول ۳ قابل ملاحظه است، می‌توان گفت که تقریباً ۹۶ درصد از تفاوت‌های مشاهده‌شده بین اندازه اثرها یا نتایج به دست‌آمده از تحقیقات، ناشی از ناهمگون بودن آن‌ها است. بنابراین بایستی برای دستیابی به اندازه اثر کل در بین پژوهش‌های مورد بررسی از مدل اثرات تصادفی استفاده شود.

جدول ۳: نتایج آزمون همگنی تحقیقات مرور شده

مقدار Q	درجه آزادی	سطح معنی‌داری	مجذور I
۲۹۵/۸۸۵	۲۵	۰/۰۰۱	۹۵/۹۸

بررسی سوگیری انتشار در تحقیقات مورد بررسی از دیگر پیش‌فرض‌هایی است که در روش فراتحلیل مد نظر قرار می‌گیرد. در روش فراتحلیل برای اینکه بتوانیم یک اندازه اثر نهایی مصون از خطا به دست آوریم، بایستی به همه تحقیقاتی که در زمینه موضوع یا مسأله مد نظر انجام شده‌اند، دسترسی داشته باشیم تا آن‌ها را مورد ارزیابی قرار دهیم. عدم مطالعه همه این تحقیقات و ظهور دیگر خطاهای خاص، می‌تواند باعث شکل‌گیری مسأله‌ای شود که به آن خطا یا سوگیری انتشار گفته می‌شود. جهت بررسی عدم وجود خطای انتشار در روش فراتحلیل، از آزمون بگ و مزومدار (Begg and

Mazumdar Rank Correlation) و N ایمن از خطا استفاده می‌شود. در جدول ۴ نتیجه آزمون همبستگی رتبه‌ای بگ و مزومدار قابل مشاهده است. فرضیه صفر در این آزمون بیانگر نبود سوگیری انتشار و فرض یک نشان‌دهنده وجود سوگیری انتشار است، چنانچه سطح معنی‌داری آزمون بگ و مزومدار بالاتر از ۰/۰۵ باشد، فرض صفر تأیید می‌شود. در این آزمون که بالاتر از ۰/۰۵ است، می‌توان گفت که سوگیری انتشار وجود ندارد.

جدول ۴: نتایج حاصل از آزمون همبستگی رتبه‌ای بگ و مزومدار

شاخص آماری	مقدار ضریب همبستگی	Z-Value	سطح معنی‌داری
نتیجه	۰/۳۴	۱/۴۵	تک دامنه دو دامنه
			۰/۲۱۲ ۰/۲۸۹

آزمون N ایمن از خطای روزنتال نیز تعداد مطالعات انجام‌نشده‌ای (مفقود) را برآورد می‌کند که بایستی به تحلیل‌ها افزوده شود تا عدم معنی‌داری آماری اثر نهایی حاصل شود. اطلاعات به دست‌آمده از این آزمون در جدول ۵ بیانگر آن

است که باید ۴۹۷ تحقیق دیگر انجام شود تا مقدار P دوسویه ترکیب‌شده از ۰/۰۵ افزایش نیابد و تنها در این حالت است که در نتایج نهایی برآوردها و تحلیل‌ها خطا شکل می‌گیرد. مقدار

آماره حاصل‌شده، بیانگر دقت و درستی چشم‌گیر نتایج به دست‌آمده در این پژوهش است.

جدول ۵: نتایج حاصل از محاسبه آزمون N ایمن از خطا

مقدار	شاخص
۱۹/۰۰۲	مقدار Z برای مطالعات مشاهده‌شده
۰/۰۰۱	مقدار P برای مطالعات مشاهده‌شده
۰/۰۵۰	آلفا
۲	باقی‌مانده
۱/۹۷۱	Z برای آلفا
۲۶	تعداد مطالعات مشاهده‌شده
۴۹۷	تعداد مطالعات گم‌شده‌ای که مقدار P را به آلفا می‌رساند

حال بعد از مذاقه در پیش‌فرض‌های روش فراتحلیل و مورد تأیید قرارگرفتن استفاده از مدل اثرات تصادفی، در جدول ۶ اندازه اثر متغیرهای مورد بررسی در تحقیقات صورت‌گرفته در زمینه رفتارهای وندالیستی دانش‌آموزان قابل ملاحظه است. لازم به ذکر است که با توجه به زیادبودن تعداد متغیرهای مورد بررسی در تحقیقات مرور شده برخی از متغیرها با هم ترکیب شده‌اند. برای مثال، متغیر احساس بیگانگی ترکیبی از متغیرهای (احساس بی‌قدرتی، احساس ناکامی، احساس بی‌هنجاری، احساس بی‌معنایی، احساس انزوای اجتماعی و احساس تنفر از خود)، متغیر سرمایه اجتماعی ترکیبی از متغیرهای (انسجام اجتماعی، رضایت اجتماعی، پیوند اجتماعی، مشارکت اجتماعی، احساس امنیت اجتماعی)، و متغیر سرمایه اجتماعی خانوادگی ترکیبی از متغیرهای (وجود تفاهم میان اعضای خانواده، ایفای نقش‌های خانوادگی، تعامل با خانواده، دلبستگی به تعهدات خانواده، احساس تعلق به خانواده، عدم وجود اختلافات خانوادگی، عدم ناسازگاری والدین، خشونت در خانواده، جدایی والدین) است. اطلاعات جدول ۵ بیانگر آن است که بیشترین اندازه اثر متغیرهای مورد بررسی بر رفتارهای وندالیستی دانش‌آموزان به ترتیب

برابر است با احساس بیگانگی (۰/۵۱)، احساس محرومیت نسبی (۰/۳۷)، سرمایه اجتماعی خانوادگی (۰/۳۲)، جامعه‌پذیری (۰/۳۱)، سرمایه اجتماعی (۰/۲۵)، احساس تبعیض و بی‌عدالتی (۰/۲۲)، وضعیت تحصیلی (۰/۲۰)، معاشرت با دوستان بزه‌کار (۰/۲۰) و احساس تعلق خاطر به مدرسه (۰/۱۷). همچنین اندازه اثر متغیرهای پایگاه اقتصادی - اجتماعی خانواده، تحصیلات والدین، دینداری، جنسیت و سن با توجه به سطح معنی‌دار به دست آمده که بالاتر از ۰/۰۵ است، معنی‌دار نیست. با بهره‌گیری از معیار کوهن (جدول ۲) می‌توان گفت که احساس بیگانگی در حد بالا بر رفتارهای وندالیستی تأثیر می‌گذارد. تأثیر متغیرهای احساس محرومیت نسبی، سرمایه اجتماعی خانوادگی و جامعه‌پذیری بر رفتارهای وندالیستی دانش‌آموزان نیز در حد متوسطی است. همچنین تأثیر متغیرهای سرمایه اجتماعی، احساس تبعیض و بی‌عدالتی، وضعیت تحصیلی، معاشرت با دوستان بزه‌کار و احساس تعلق خاطر به مدرسه بر رفتارهای وندالیستی در حد پایینی است.

جدول ۶: نتایج حاصل از اندازه اثر مطالعات مرور شده

متغیرها	تعداد مطالعات	اندازه اثر (r)	انحراف معیار	Z-Value	P-Value
احساس بیگانگی	۱۴	۰/۵۱	۰/۳۲۴	۵/۲۵	۰/۰۰۱
احساس محرومیت نسبی	۶	۰/۳۷	۰/۲۵۴	۳/۲۲	۰/۰۰۱
سرمایه اجتماعی خانوادگی	۱۰	-۰/۳۲	۰/۲۲۳	-۳/۰۱	۰/۰۰۱
جامعه‌پذیری	۶	-۰/۳۱	۰/۲۱۴	۲/۹۹	۰/۰۰۱
سرمایه اجتماعی	۵	-۰/۲۵	۰/۲۲۰	۲/۵۵	۰/۰۲۴
احساس تبعیض و بی‌عدالتی	۳	۰/۲۲	۰/۱۹۲	۲/۲۲	۰/۰۴۲
وضعیت تحصیلی	۶	-۰/۲۲	۰/۱۸۵	۲/۰۱	۰/۰۴۲
معاشرت با دوستان بزه‌کار	۸	۰/۲۰	۰/۱۸۱	۲/۰۵	۰/۰۴۵
احساس تعلق خاطر به مدرسه	۶	-۰/۱۷	۰/۱۶۵	-۱/۹۸	۰/۰۴۹
پایگاه اقتصادی - اجتماعی خانواده	۱۳	-۰/۱۳	۰/۱۵۲	-۰/۹۶۱	۰/۳۲۲
جنسیت	۱۰	-۰/۱۲	۰/۱۵۰	-۰/۹۳۴	۰/۳۳۰
تحصیلات والدین	۴	-۰/۱۰	۰/۱۴۰	-۰/۹۰۱	۰/۴۱۱
دینداری	۲	-۰/۱۰	۰/۱۴۸	-۰/۹۲۳	۰/۴۲۱
سن	۷	۰/۰۸	۰/۱۴۵	۰/۸۵۱	۰/۳۶۵

بحث

اندیشمندان علوم اجتماعی و رفتاری، عوامل متعددی همچون عوامل اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی، زیستی و فردی را در بروز رفتارهای وندالیستی دانش‌آموزان مؤثر می‌دانند. یافته‌های پژوهش بیانگر آن است که احساس بیگانگی بیش از هر عامل دیگری بر رفتارهای وندالیستی دانش‌آموزان تأثیر دارد، به طوری که با افزایش میزان احساس بیگانگی در فرد رفتارهای وندالیستی وی نیز افزایش می‌یابد. این یافته در راستای یافته‌های پژوهش‌های حیدری و پارسامهر (۱۹)، سخایی و همکاران (۲۰)، افشانی و جواهرچیان (۲۱)، راسخ و عباسی نصرآباد سفلی (۲۲) و نبوی و همکاران (۲۳) است که احساس بیگانگی را عاملی مؤثر در افزایش رفتارهای وندالیستی دانش‌آموزان بیان کرده‌اند. احساس بیگانگی بیانگر بریدگی فرد از هنجارهای اجتماعی و فرهنگی و جدایی وی از دیگر افراد جامعه است. در واقع احساس بیگانگی نوعی احساس جدایی و نبود پیوندهای عینی (رفتاری) و ذهنی (شناختی) میان فرد و جامعه است که منجر به پدیدارشدن وضعیتی می‌شود که فرد در روابط خود با دیگر اعضای جامعه به شکل‌های مختلفی

احساس بی‌قدرتی، بی‌هنجاری، بی‌معنایی، انزوا و تنفر از خویش می‌کند. احساس بیگانگی فرد از خویش و جامعه چنان حائز اهمیت است که بسیاری از آسیب‌های اجتماعی همچون اعتیاد، خودکشی، رفتارهای وندالیستی و... با احساس بیگانگی رابطه دارند. در شرایطی که افراد یک جامعه احساس بیگانگی کنند توسعه و پویایی فرهنگی و اجتماعی در آن جامعه متوقف می‌شود و جامعه تا حد زیادی مستعد افزایش آسیب‌های اجتماعی، خشونت، پرخشگری و رفتارهای تخریب‌کارانه می‌شود. در این شرایط، کنش‌های بهنجار افراد مختل می‌شود و افراد دچار بی‌قدرتی، بی‌معنایی، ناکامی و انزوا می‌شوند، داویر تعهد و همبستگی و انسجام اجتماعی محدود شده، فردگرایی (ترجیح منافع فردی به اجتماعی) افزایش می‌یابد و در نهایت افراد دچار گسیختگی و بیزاری فرهنگی و اجتماعی (که یکی از نمودهای آن رفتارهای وندالیستی است) می‌شوند.

بعد از متغیر احساس بیگانگی، احساس محرومیت نسبی بیشترین تأثیر را بر رفتارهای وندالیستی دانش‌آموزان دارد و با افزایش میزان احساس محرومیت نسبی در فرد، رفتارهای

وندالیستی وی نیز افزایش می‌یابد. احساس تبعیض و بی‌عدالتی نیز که یکی دیگر از عوامل مؤثر بر رفتارهای وندالیستی دانش‌آموزان است در واقع بیانگر نوعی احساس محرومیت نسبی است. این یافته در راستای یافته‌های پژوهش‌های کردکریمی و روشنایی (۲۴)، قاسم‌زاده اجیرلو و همکاران (۲۵)، راسخ و عباسی نصرآباد سفلی (۲۲)، حیدری و پارسامهر (۱۹) است. نتایج تحقیقات آن‌ها بیانگر آن است که در صورت وجود یک شکاف قابل توجه بین آنچه افراد معتقدند قابل دسترس است (تجربه گروه) و آنچه قابل دسترس نیست (تجربه جامعه بزرگ‌تر)، افراد این شکاف را به عنوان محرومیت نسبی درک می‌کنند و احساس محرومیت عاملی مؤثر در بروز رفتارهای وندالیستی است. نتیجه به دست آمده از تأثیر احساس محرومیت نسبی بر رفتارهای وندالیستی با نظریه احساس محرومیت نسبی رابرت گار (Ted Robert Gurr) نیز انطباق دارد. از نظر گار محرومیت نسبی زمانی به وجود می‌آید که فردی چیزی را مشاهده کند که خودش ندارد، اما دیگری دارد و آن فرد مایل است که آن چیز را داشته باشد. از نظر گار هرچه امکانات پیشرفت و ارتقا در افراد و گروه‌های مرجع دیگر (یعنی در گروه‌هایی که انسان خود را با آن‌ها مقایسه می‌کند) بیشتر باشد، انتظارات انسان‌ها بیشتر می‌شود و یک نوع احساس بی‌عدالتی نسبی به وجود می‌آید. در ضمن هرچه امکان دستیابی به ارزش‌های مورد نظر یا ارتقای اجتماعی کمتر باشد، محرومیت نسبی نیز افزایش پیدا می‌کند. بنابراین شرایط زندگی برخی از افراد به صورتی است که از یکسو فقر یا مشکلات مالی و از سوی دیگر دیدن زندگی برخی از افرادی که از امکانات مادی و اقتصادی مناسبی برخوردارند، سبب ایجاد نارضایتی عمیق و گسترش محرومیت نسبی در میان این اقشار جامعه می‌شود. این امر گاهی می‌تواند همچون بشکه باروت برای ایجاد آسیب‌های اجتماعی همچون خشونت و رفتارهای پر خاشگرانه و تخریبکارانه عمل کند.

سرمایه اجتماعی خانوادگی از دیگر عوامل مؤثر بر رفتارهای وندالیستی دانش‌آموزان است که با افزایش میزان آن از میزان رفتارهای وندالیستی دانش‌آموزان کاسته می‌شود. این یافته در راستای یافته‌های پژوهش‌های نبوی و همکاران (۲۳)، اله‌یاری

و حسینی (۲۶)، آزادغلامی خسمخی و همکاران (۲۷) و مطلق و ندری (۲۸) است. سرمایه اجتماعی خانواده میزان زمانی است که والدین با یکدیگر و با فرزندان‌شان سپری می‌کنند. کلمن (Coleman) به عنوان یکی از برجسته‌ترین نظریه‌پردازان حوزه سرمایه اجتماعی، بر روابط والدین - فرزندان تأکید دارد و حضور پدر و مادر در خانواده، رسیدگی به فرزندان، ایفای نقش‌های خانوادگی، تفاهم میان اعضای خانواده، تعامل با خانواده، احساس تعلق به خانواده، عدم وجود اختلافات خانوادگی و خشونت در خانواده را به عنوان مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی خانواده در نظر می‌گیرد. همچنین سرمایه اجتماعی خانواده، سازوکاری است که با استفاده از آن، توقعات تحصیلی والدین به فرزندان منتقل می‌شود و انتظارات تحصیلی آن‌ها را تحت تأثیر قرار می‌دهد. به باور کلمن این سرمایه اجتماعی از طریق سرمایه‌گذاری در کنش متقابل بین افراد خانواده و با ایجاد فرصت برای کنش‌های بین شخصی و فراوانی کنش‌ها و مدت زمان آن‌ها ظاهر می‌شود (۲۹). در خانواده‌های نوجوانان بزه‌کار، به دلیل نابسامانی و غفلت خانوادگی، نقش‌ها در خانواده به شکل مناسبی صورت نمی‌گیرند و به مسائل تربیتی، تحصیلی، اقتصادی و تفریحی آن‌ها اهمیتی داده نمی‌شود و نوجوانان به حال خود رها می‌شوند. این مسأله باعث ایجاد مشکلات فردی از قبیل عدم تعلق و دلخوشی و کاهش اعتماد به نفس و... شده و نوجوانان بیشتر به اجتماع و گروه دوستان تمایل پیدا می‌کنند، بدین ترتیب نظارت والدین بر روی آن‌ها کاهش می‌یابد. این در حالی است که ضعف در اجرای نقش سازنده خانواده یکی از عوامل اساسی شکل‌گیری رفتارهای وندالیستی و ناهنجاری‌های اجتماعی در مدرسه و جامعه تلقی می‌شود.

جامعه‌پذیری یا اجتماعی‌شدن فرد از دیگر عوامل مؤثر بر رفتارهای وندالیستی دانش‌آموزان است که تأثیر معکوسی بر این نوع رفتارها دارد، به طوری که با اجتماعی‌شدن موفق فرد، بروز رفتارهای وندالیستی کاهش می‌یابد. این یافته در راستای یافته‌های پژوهش‌های قاسم‌زاده اجیرلو و همکاران (۲۵)، نواح و کوپایی (۳۰) و میرفردی و همکاران (۳۱) است. جامعه‌پذیری به فرایندی گفته می‌شود که در آن شخص در طول حیات

خود هنجارها، عرف‌ها و ارزش‌های جامعه را یاد می‌گیرد. به عبارتی، آماده‌شدن فرد توسط جامعه برای بر عهده‌گرفتن نقش‌ها و پذیرفتن فرهنگ آن جامعه را جامعه‌پذیری می‌گویند. خانواده از مهم‌ترین عوامل جامعه‌پذیری فرد است. فردی که کودکی خود را به خاطر طلاق یا فوت یکی از والدین با افراد ناتنی و یا یکی از والدین گذرانده و در فضای خانواده او همیشه تنش و اختلاف بوده، آسیب‌پذیرتر است و تمایل زیادی به رفتارهای خشونت‌آمیز و پرخاشگرانه دارد. مدرسه نیز از دیگر عوامل جامعه‌پذیری فرد است که اگر فرد با ارزش‌ها و هنجارهای جامعه که مورد قبول اجتماع است، هم‌ساز شود و این ارزش‌ها و هنجارها را در خود درونی سازد، امکان تمایل او به رفتارهای انحرافی همچون رفتارهای وندالیستی کاهش می‌یابد. دوستی و معاشرت با گروه همسالان از دیگر عوامل جامعه‌پذیری فرد هستند که با افزایش نقش و تأثیر آن‌ها از تأثیر والدین کاسته می‌شود. در دوران نوجوانی و بلوغ، کسب محبوبیت، مورد پسند واقع‌شدن در بین دوستان و قبول ارزش‌های گروه دوستان به پذیرش فرد در این گروه کمک شایانی می‌کند. بنابراین فرد امکان دارد جهت پذیرش در گروه دوستان، ارزش‌هایی را قبول کند که از منظر جامعه مورد پذیرش نباشد و شخص با عمل کردن به آن‌ها یک شخص بزه‌کار یا منحرف به شمار رود.

سرمایه اجتماعی نیز عاملی مؤثر در رفتارهای وندالیستی دانش‌آموزان است و با افزایش میزان سرمایه اجتماعی، رفتارهای وندالیستی دانش‌آموزان کاهش می‌یابد. این یافته در راستای یافته‌های پژوهش‌های ارجمند سیاهپوش و همکاران (۳۲) و حیدری ساربان و رضایی (۳۳) است. سرمایه اجتماعی بیانگر میزان اعتماد افراد به یکدیگر و اعتماد به نهادهای اجتماعی، میزان همبستگی اجتماعی و مشارکت اجتماعی موجود در یک جامعه است. اعتماد در یک جامعه زمانی شکل می‌گیرد که هنجارها استوار باشند و افراد بتوانند رفتارهای یکدیگر را پیش‌بینی کنند؛ از سوی دیگر، در فضای خالی از اعتماد، اگر میزان مشارکت و شبکه‌های روابط کاهش پیدا کنند، امری قابل انتظار است که بی‌هنجاری منجر به افول

سرمایه اجتماعی و افزایش رفتارهای وندالیستی از طریق تضعیف هنجارهای مسلط بر رفتارها می‌شود. پایبندی محکم به هنجارهای اجتماعی و نظم اجتماعی باعث ارتقای اعتماد همگانی شده و در نتیجه ارتباطات و تعاملات متقابل شکل گرفته و از هنجارها پیروی خواهد شد، اما زمانی که مردم به همدیگر شک و تردید داشته باشند، نسبت به قدرت هنجارها نمی‌توان اعتماد کرد. در واقع، زمانی که بین افراد اعتماد زیادی دیده می‌شود، آن‌ها با اطمینان از اینکه عمل متقابل شکل خواهد گرفت و هنجارها رعایت خواهند شد، خود نیز نسبت به هنجارهای اجتماعی تعهدی قوی خواهند داشت (۳۴). این در حالی است که در محیط‌ها و فضاهای آنومیک، اعتماد اجتماعی افول می‌یابد و در همان زمان، خشونت و رفتارهای تخریبکارانه افزایش خواهد یافت.

وضعیت تحصیلی دیگر متغیری است که توانسته است نقش مؤثری در کاهش رفتارهای وندالیستی دانش‌آموزان داشته باشد، به طوری که با بهبود وضعیت تحصیلی دانش‌آموزان، رفتارهای وندالیستی آن‌ها کاهش می‌یابد. این یافته در راستای یافته‌های پژوهش‌های راسخ و همکاران (۲۲)، نبوی و همکاران (۲۳)، زبیدی (۳۵) و عبادی (۳۶) است. در تحلیل این یافته می‌توان گفت دانش‌آموزانی که از نظر وضعیت تحصیلی در سطح بالایی هستند، معاشرت و دوستی کمتری با دانش‌آموزان که از نظر تحصیلی در سطح پایینی هستند، دارند. همانطور که یافته‌های پژوهش نشان داد، معاشرت و ارتباط با دوستان ناباب باعث افزایش رفتارهای وندالیستی می‌شود. بر این اساس، معاشرت و ارتباط فرد با افراد بزه‌کار باعث می‌شود تا فرد تلاش کند در خرده‌فرهنگ آن‌ها پذیرفته شود و برای پذیرفته‌شدن در بین آن‌ها لازم است مثل آن‌ها رفتار کند و این نقطه شروعی است برای رفتارهای بزه‌کارانه و وندالیستی.

در نهایت یافته‌های پژوهش نشان داد که احساس تعلق خاطر به مدرسه نیز تأثیر بازدارنده‌ای بر رفتارهای وندالیستی دانش‌آموزان دارد، به طوری که با افزایش احساس تعلق خاطر به مدرسه، رفتارهای وندالیستی دانش‌آموزان کاهش می‌یابد.

و کاهش احساس بیگانگی، در انتها به کاهش رفتارهای وندالیستی منجر می‌شود.

مشارکت نویسندگان

پونه اروانه: تدوین مقاله و بازنگری متن.

رقیه خدایی بیرامی: گردآوری و جمع‌بندی منابع.

نویسندگان نسخه نهایی را مطالعه و تأیید نموده و مسئولیت پاسخگویی در قبال پژوهش را پذیرفته‌اند.

تضاد منافع

نویسندگان هیچ‌گونه تضاد منافع احتمالی را در رابطه با تحقیق، تألیف و انتشار این مقاله اعلام نکرده‌اند.

تقدیر و تشکر

ابراز نشده است.

تأمین مالی

نویسندگان اظهار می‌نمایند که هیچ‌گونه حمایت مالی برای تحقیق، تألیف و انتشار این مقاله دریافت نکرده‌اند.

ملاحظات اخلاقی

در پژوهش حاضر جنبه‌های اخلاقی مطالعه کتابخانه‌ای شامل اصالت متون، صداقت و امانتداری رعایت شده است.

این یافته در راستای یافته‌های پژوهش‌های حقی (۳۷) و کهورستانی (۳۸) است. جو یا فضای مدرسه به عنوان عنصر کلیدی مدارس تعریف می‌شود که دارای دلالت‌های قوی و نیرومندی در رابطه با رشد اجتماعی و شناختی نوجوانان است، زیرا افراد زمانی که به محیطی مثل مدرسه احساس تعلق پیدا می‌کنند مشکلات رفتاری آنان کاهش پیدا می‌کند. در واقع جو مدرسه در احساسات و نگرش‌هایی که در مورد یک مدرسه وجود دارد و توسط دانش‌آموزان، معلمان و کارمندان بیان می‌شود، خود را نشان داده و بیانگر احساسی است که دانش‌آموزان از تجربیات روزانه خود در مدرسه به دست می‌آورند. این احساس می‌تواند میزان رفتارهای وندالیستی دانش‌آموزان را متأثر سازد.

نتیجه‌گیری

با توجه به یافته‌های پژوهش، به مدیران و مسئولین آموزش و پرورش کشور پیشنهاد می‌شود، برای کاهش رفتارهای وندالیستی و پیامدهای تخریبی آن، فضا و محیطی آکنده از رقابت سالم و مفرح در زمینه‌های آموزشی، تحقیقی، پرورشی و ورزشی، جهت ارضای نیازهای خودنمایی و خالی‌کردن هیجان‌های دوره بلوغ و نوجوانی مهیا سازند. همچنین مدیران مدارس بایستی از روش‌های سفت و سخت تنبیهی و انضباطی خودداری نمایند و به جای آن با استفاده از افزایش روحیه مشارکت در امور مدرسه و افزایش احساس تعلق به مدرسه در جهت حفظ و اداره مدارس و کاهش رفتارهای وندالیستی دانش‌آموزان تلاش نمایند. علاوه بر این، ارتقای توانمندی‌های ذهنی اولیای دانش‌آموزان جهت مشارکت در حفظ و اداره بهینه فضای خانواده و توجه افزون بر تربیت مناسب فرزندان در خانه، راهکار دیگری است که بایستی با همکاری و مشارکت انجمن اولیا و مربیان دنبال شود. افزون بر موارد گفته شده، تشکیل گروه‌های مختلف فرهنگی، اجتماعی، ورزشی و... برای عضویت دانش‌آموزان در آن‌ها در جهت ارتقای تعلقات گروهی و مشارکت اجتماعی (سرمایه اجتماعی)

References

1. Beck N, Wong JS. A meta-analysis of the effects of wilderness therapy on delinquent behaviors among youth. *Criminal Justice and Behavior*. 2022; 49(5): 700-729.
2. Chernoff WA. A Natural Experiment of the Prince Hypothesis on Classroom Vandalism. *Journal of Applied Security Research*. 2023; 24: 1-23.
3. Yates D, Bērziņa D, Wright A. Protecting a broken window: Vandalism and security at rural rock art sites. *The Professional Geographer*. 2022; 74(2): 384-390.
4. Selejan IL. Vandalism as symbolic reparation: Imaginaries of protest in Nicaragua. *The Cambridge Journal of Anthropology*. 2021; 39(2): 19-38.
5. Pfattheicher S, Keller J, Knezevic G. Destroying things for pleasure: On the relation of sadism and vandalism. *Personality and Individual Differences*. 2019; (140): 52-56.
6. Amer M, Attia S. Identification of sustainable criteria for decision-making on roof stacking construction method. *Sustainable Cities and Society*. 2019; (47): 101456.
7. Bhati A. Tourism research and tackling vandalism: Shifting the approach. *Tourism and Hospitality Research*. 2023; 23(2): 275-281.
8. Catli RC. Reinterpreting symbolic elements of vandalism: A psychological perspective. *Journal of Positive School Psychology*. 2022; 6(3): 5515-5524.
9. Bangayan-Manera AL. Writing Without Permission: A Case study on Skinner's Analogy through Vandalism. *International Journal of Psychosocial Rehabilitation*. 2020; 24(8): 571-578.
10. Fuadi H, Afdal A. Behavior of Vandalism in Junior High School Students. *Journal Neo Konseling*. 2021; 3(1): 150-155.
11. Jati BK. Forms of Vandalism and Their Relation as a Trigger Motives for Misdemeanor in Yogyakarta City. *Journal of Arts and Humanities*. 2019; 8(3): 38-47.
12. Pigott TD, Polanin JR. Methodological guidance paper: High-quality meta-analysis in a systematic review. *Review of Educational Research*. 2020; 90(1): 24-46.
13. Paul J, Barari M. Meta-analysis and traditional systematic literature reviews-What, why, when, where and how?. *Psychology & Marketing*. 2022; 39(6): 1099-1115.
14. Wu MJ, Zhao K, Fils-Aime F. Response rates of online surveys in published research: A meta-analysis. *Computers in Human Behavior Reports*. 2022; 7: 100206.
15. Harrer M, Cuijpers P, Furukawa T, Ebert D. Doing meta-analysis with R: A hands-on guide. London: Chapman and Hall/CRC; 2021.
16. Balduzzi S, Rücker G, Schwarzer G. How to perform a meta-analysis with R: A practical tutorial. *BMJ Ment Health*. 2019; 22(4): 153-160.
17. Sailer M, Homner L. The gamification of learning: A meta-analysis. *Educational Psychology Review*. 2020; 32(1): 77-112.
18. Cohen J. Statistical power analysis for the behavioral sciences. Massachusetts: Academic Press; 2013.
19. Heydari E, Parsamehr M. Investigating Sociological Factors Affecting Vandalism (Case study: Ahvaz's High-school Students). *Journal of Applied Sociology*. 2012; 23(3): 207-229. [Persian]
20. Sakhaei A, Sohrabzadeh M, Hosseinzade Arani SS, Javadizadeh F. Sociological factors influencing the tendency of students to vandalism (Case Study: High School Students in Tehran). *Sociological Review*. 2017; 23(2): 405-431. [Persian]
21. Afshani S, Javaherchian N. Explanation of relationship between Social alienation and vandalism among the high school students and Junior in Yazd. *Strategic Research on Social Problems in Iran*. 2016; 5(2): 1-24. [Persian]
22. Rasekh K, Abbasi Nasarabad Sofla A. The social factors affecting the vandalism (Case Study: High School Students in Yasuj City). *Journal of Social Order*. 2014; 6(4): 1-24. [Persian]
23. Nabavi A, Moltafet H, Baratiyan A. A Survey of affecting factors on high school student's vandalistic behaviors in Izeh. *Journal of Applied Sociology*. 2011; 22(3): 83-100. [Persian]
24. Kordkarimi A, Roshanaei A. Study of Typology and Prevalence of vandalism (Case Study: High School Students in the First District of Hamadan). *Two Quarterly Journal of Contemporary Sociological Research*. 2016; 5(9): 53-74. [Persian]
25. Ghasemzadeh Ajirloo I, Moeini, SR, Karampour R. Investigating of the effective social factors on vandalism of Parsabad city high school students. *Journal of Socio-Cultural Changes*. 2020; 17(3): 96-115. [Persian]

26. Allahyari T, Hosseini N. Relationship between Family Functioning and High School Student's Vandalistic Behaviors in Javanrood City. *Journal of Socio-Cultural Development Studies*. 2014; 3(1): 53-67. [Persian]
27. Azadgholami Khesmakhi Z, Abachi M, Mirabrahimi S A, Yaghoubi A. Individual and Family Factors of Vandalism in Adolescents Using Multiple Regression Model (Case Study: Students 12 to 17 Years Old). *Iranian Society of Sociology of Education*. 2023; 9(1): 65-78. [Persian]
28. Motlagh M, Naderi S. A Sociological Study on the Effective Factors involving in the Attitudes of Male Students and Vandalism at High Schools in Khoramabad. *Sociological Studies of Youth*. 2013; 4(10): 117-136. [Persian]
29. Ghazanfari S, Kordi H. Sociological Explanation of the Relationship between Family's Social Capital and Children's Educational Achievement. *Journal of Applied Sociology*. 2015; 26(3): 161-172. [Persian]
30. Navah A, Koupaei MB. The Effective Social and Characteristic Factors of Tendency toward Vandalism among High School Students of Ahwaz City. *Journal of Iranian Social Development Studies*. 2012; 4(2): 131-143. [Persian]
31. Mirfardi A, Ahmadi S, Nikkhah Z. A Study of Social Factors Impacting Tendency towards Vandalism among Yasouj's High-School Students. *Journal of Applied Sociology*. 2012; 23(3): 185-206. [Persian]
32. Arjmand Siapoush E, Haydarabadi A, Arjomand Siapoush B. The Role of Social Factors in the Explanation of Vandalism among High School Students in Andimeshk Focusing on the Social Security. *Sociological Studies of Youth*. 2013; 4(9): 23-46. [Persian]
33. Heidari Sarban V, Rezaee N. Study and Analysis of Vandalism Behaviours of Students. *Quarterly of Order & Security Guards*. 2019; 12(3): 25-48. [Persian]
34. Rasoulzadeh Aghdam S, Adlipour S, Abedini S. A Sociological Study of the Relationship between Social Capital and Cultural Deviance (Case Study: Undergraduate Students of Azarbaijan Shahid Madani University). *Two Quarterly Journal of Contemporary Sociological Research*. 2018; 7(12): 23-43. [Persian]
35. Zobeidy J. The Study of Factors Effecting Vandalism of Student (Case Study: Senior High School Students in the City of Ahwaz). Master Thesis. Ahwaz: Shahid Chamran University; 2014. [Persian]
36. Ebadi AR. Sociological Study of the Relationship between Social Belonging and Vandalistic Behaviors (Case Study; Second Year High School Students in Qom Province). Master Thesis. Payam Noor University; 2020. [Persian]
37. Haghi S. Measuring the Vandalism as a Social Problem and Considering its Influencing Factors among High School Students' of Boyer Ahmad City in Academic Year 1393-94. Master Thesis. Tabriz: University of Tabriz; 2016. [Persian]
38. Kahourestani H. Study of Effective Socio-Cultural Factors on Destruction (Vandalism) among Period High School Students of Bandar-Khamir City. Master Thesis. Hormozgan: University of Hormozgan; 2019. [Persian]